

Janne Årstad og Katharina Gottschlich

Utdeling av utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk

Kommuneundersøkelse 2021

KORFOR-rapport 2022/01

• • • •

KORFOR

REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR RUSMIDDELFORSKNING I HELSE VEST

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	2
Oppsummering.....	3
Synkende svarprosent	3
Mest utdeling i de største kommunene.....	4
Utdeling av utstyr for injisering	5
Retur av brukt utstyr	7
Utdeling av annet utstyr	7
Behov for å dele ut mer/annet utstyr	8
Kommuner som ikke deler ut utstyr	8
Veiledning og kunnskapsbehov	9
Økning i utdeling- og behov for utdeling.....	9
Utstyr som det ikke ble spurt om	10
Referanser	11
Oversikt over Figurer og tabeller	11
Vedlegg 1: Kommunetabeller	12
Vedlegg 2: Spørsmålsliste.....	21
Vedlegg 3: Brev fra Helsedirektoratet	29

Introduksjon

Utdeling av brukerstyr til personer med rusproblemer er et effektivt tiltak for å redusere skader knyttet til rusbruk som f.eks. smittsomme sykdommer (Platt et. al. 2017). I Nasjonal overdosestrategi 2014-2017 og 2019-2022, og i opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020), er sikring av tilgang til rent brukerstyr i kommunene ett av tiltakene. Det er en sammenheng mellom utstyrsutdeling og reduksjon av overdosetilfeller ved at den somatiske helsetilstanden antas å påvirke faren for overdose. Ved bruk av rent brukerstyr, vil man unngå en rekke infeksjonssykdommer som har en negativ effekt på den somatiske helsen.

Utdeling av brukerstyr bidrar i tillegg til økt kontakt mellom brukere og hjelpeapparatet (Jones et.al. 2010), som igjen gjør at brukerne føler seg respektert og at negative stigma blir mindre (Macneil & Pauly 2011). Terskelen for å oppsøke andre tiltak eller rusbehandling er også lavere når det allerede er etablert en kontakt med hjelpeapparatet gjennom utdeling av brukerstyr (Wodak & Cooney 2005).

Etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-1 er det kommunene som er pliktige til å forebygge smitte av blodbårne sykdommer. Dette innebærer at kommunene skal ha ordninger for utdeling av rent utstyr for alle injiserende rusbrukere som bor eller oppholder seg i kommunene. I april 2018 sendte Helsedirektoratet ut et brev til alle landets kommuner med informasjon om kommunenes plikt til å ha smitteforebyggende tiltak (brevet ligger som vedlegg til denne rapporten). I brevet anbefaler Helsedirektoratet også andre smittereduserende tiltak, som blant annet utdeling av røykefolie, kokekar og filter.

For å få oversikt over hva kommunene deler ut av utstyr, har Helsedirektoratet gitt KORFOR, Stavanger universitetssykehus, i oppdrag å gjennomføre årlige spørreundersøkelser til alle norske kommuner i perioden 2016-2022. Årets rapport viser resultatene fra utdeling i kommunene i 2021, og er den sjette rapporten for denne perioden.

Spørreskjemaet ble utviklet etter innspill fra Funkishuset, et lavterskeltiltak i Sandnes som deler ut mye brukerstyr, og fra Helsedirektoratet. Siden det ble lagt vekt på å kunne oppnå en høy svarprosent, ble skjemaet begrenset, slik at det kunne besvares innen 10-15 minutter.

Lenke til det elektroniske skjemaet ble sendt til kommunelege via postmottak i kommunene, med spørsmål om å formidle lenken videre til den instansen/personen i kommunen som var best informert til å svare på undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen for 2021 ble sendt ut i begynnelsen av mai 2022. Det ble gjennom sommeren gjennomført ekstra purrerunder, først i regi av KORFOR og deretter Hdir og KORUS. Purrerundene ble gjort direkte til kommunleger/andre kontaktpersoner. Dette har bidratt til en god svarprosent, samtidig som vi ser en synkende andel kommuner som besvarer undersøkelsen.

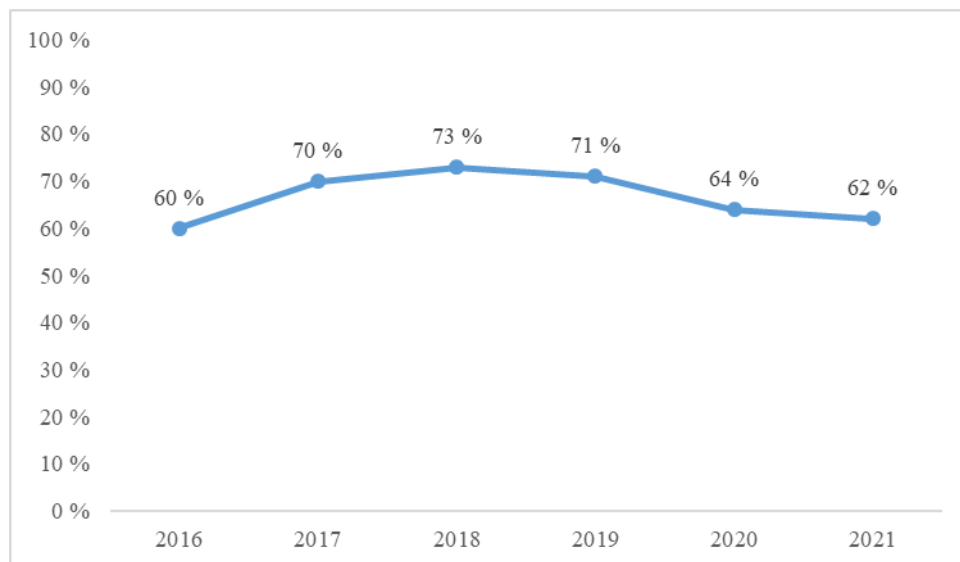
Oppsummering

- 132 kommuner delte ut utstyr for skadereduksjon i 2021.
- Fortsatt økende trend i antall kommuner som deler ut utstyr. 60% av kommunene delte ut utstyr i 2021, mot 59 % i 2020.
- 29 kommuner som deler ut utstyr for injisering mangler returordning for brukt utstyr, 7 kommuner svarer at de ikke vet om en slik ordning eksisterer.
- 82 kommuner svarer at de ikke deler ut utstyr, 6 kommuner svarer at de ikke vet.
- Av de 82 kommunene som ikke deler ut utstyr, har det i 2021 til sammen vært 23 narkotikautløste dødsfall.

Synkende svarprosent

Undersøkelsen ble sendt ut til samtlige av de 356 kommunene i Norge. I undersøkelsen fikk kommunene mulighet til å svare på vegne av andre kommuner, noe som er aktuelt i de kommunene som også deler ut utstyr til innbyggere i nærliggende kommuner. I årets undersøkelse var det 6 kommuner som svarte på vegne av andre kommuner.

Svarprosenten for Brukerutstirsundersøkelsen 2021 er 62% (220 av 356 kommuner). Det vil si en liten nedgang i svarprosent (2 % poeng lavere), sammenlignet med forårets undersøkelse. Ser man tilbake på svarprosenten over tidsperioden denne undersøkelsen har blitt gjennomført, så ser man at det fra 2016-2018 var en økende svarprosent, mens det fra 2019-2021 har vært en noe synkende svarprosent (se figur 1).

Figur 1. Andel kommuner som har svart på undersøkelsen fra 2016-2021.

Med unntak av Kristiansand, Tromsø, Bodø, Molde, Lier, Færder, Eidsvoll, Kristiansund, Alta og Ås¹, har alle større kommuner (over 20 000 innbyggere) svart på årets undersøkelse.

¹ Kristiansand, Tromsø, Bodø, Lier, Eidsvoll, Kristiansund, Alta og Ås svarte i fjorårets undersøkelse at de deler ut utstyr for injisering. Molde og Færder var ikke med i fjorårets kartlegging.

Over halvparten av spørreskjemaene ble besvart av kommuneoverlege eller leder for aktuell kommunal enhet/instans. Resten ble besvart av ulike fagpersoner (sykepleier, ruskonsulent, miljøterapeut o.l.).

Datagrunnlag

I denne rapporten presenteres svarene på de enkelte spørsmålene i undersøkelsen. I tidligere undersøkelser har svar fra undersøkelsen blitt supplert med annen informasjon om rusproblematikken i kommunene, hentet fra Brukerplan kartleggingen. I 2020 ble det gjort endringer i sammensetningen av kartlagte i Brukerplan², noe som medførte betydelig lavere antall kartlagte. Grunnet avviket i Brukerplan er ikke data for 2021 tilgjengelig, og benyttes heller ikke i år som supplerende informasjon til denne undersøkelsen. For mer informasjon om tall fra Brukerplan, se tidligere rapporter³.

Grunnet kommunesammenslåing i 2019 er det vanskelig å presentere sammenlignbare data fra tidligere år. Derfor har vi valgt å presentere sammenligninger for årene 2020 og 2021, og vil kun presentere sammenlignbare prosentandeler forut 2020.

Narkotikautløste dødsfall er en viktig indikator på alvorlighetsgraden av rusproblematikken i kommunene. I denne rapporten er resultatene fra undersøkelsen knyttet opp mot antall narkotikautløste dødsfall. Tallet på overdoser er hentet fra Dødsårsaksregisteret i henhold til definisjonene fra EMCDDA. I årets rapport knyttes resultatene kun opp mot kommunefordelte overdosetall fra 2021. Fylkesfordelte overdosetall fremgår i vedlegg 1.

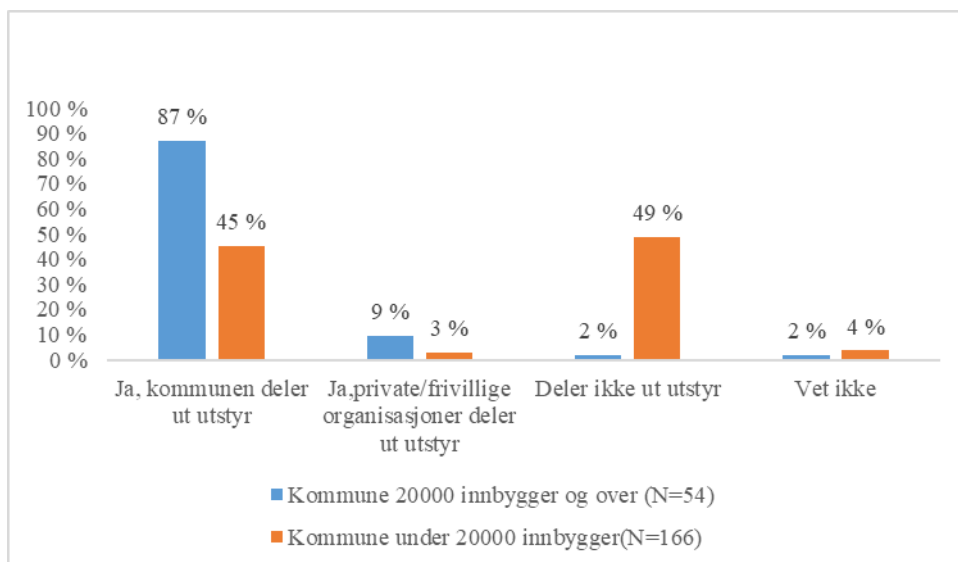
Mest utdeling i de største kommunene

Av de 220 kommunene som svarte på undersøkelsen, var det 132 kommuner (60 %) som svarte at de hadde delt ut utstyr for skadereduksjon i 2021. Dette er en liten økning fra året før, da det var 135 av 227 kommuner (59 %) som svarte at de delte ut utstyr.

Det er i hovedsak det kommunale helseapparatet som står for utdeling av utstyr, men i 10 kommuner er utdeling av utstyr administrert av private eller frivillige organisasjoner. De fleste av kommunene svarer at de har kjøpt utstyret gjennom sentral kommunal innkjøpsordning eller innkjøp fra spesialfirma i Norge. 11 kommuner har avtale med apotek, og 1 kommune har kjøpt inn utstyr fra spesialfirma utenlands. Enkelte kommuner benyttet seg også av gratis utdeling på www.helsenorge.no og www.brukerytstyr.no. 82 kommuner svarte at de ikke har delt ut utstyr, mens 6 kommuner har svart at de ikke vet. Kommunene som ikke deler ut utstyr for skadereduksjon er i hovedsak mindre kommuner (gjennomsnittlig folketall for disse er 4 700). Se figur 2.

² For mer informasjon se side 3 i [BrukerPlan Årsrapport 2020 digital.pdf \(helse-stavanger.no\)](#)

³ [BrukerPlan - Helse Stavanger \(helse-stavanger.no\)](#)

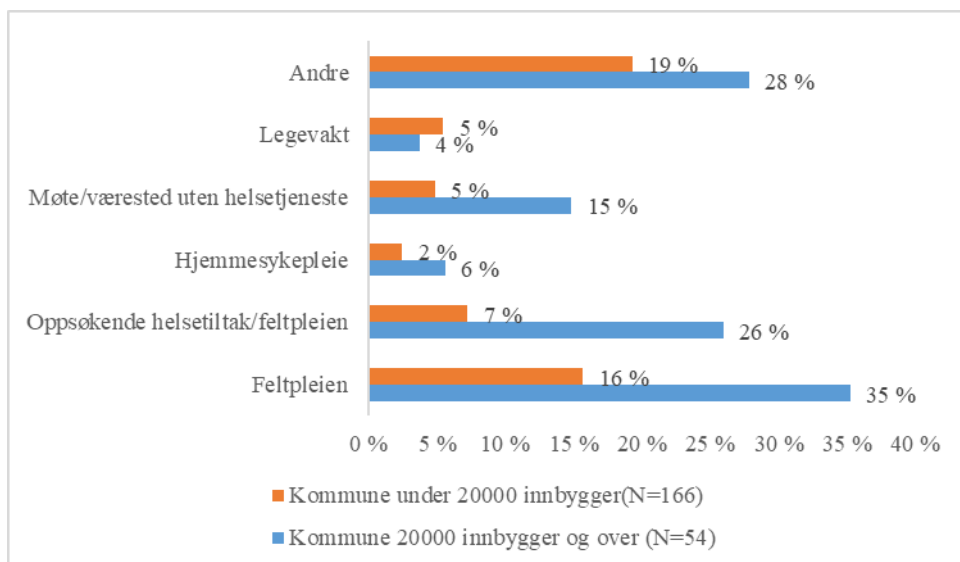
Figur 2. Store og små kommuner etter om de deler ut utstyr. Prosent.

Utdeling av utstyr for injisering

Undersøkelsen viser at 116 kommuner deler ut utstyr for injisering i form av spisser/kanyler. 13 kommuner svarer at de ikke deler ut utstyr for injisering, 88 kommuner har ikke svart og tre kommuner har svart «vet ikke».

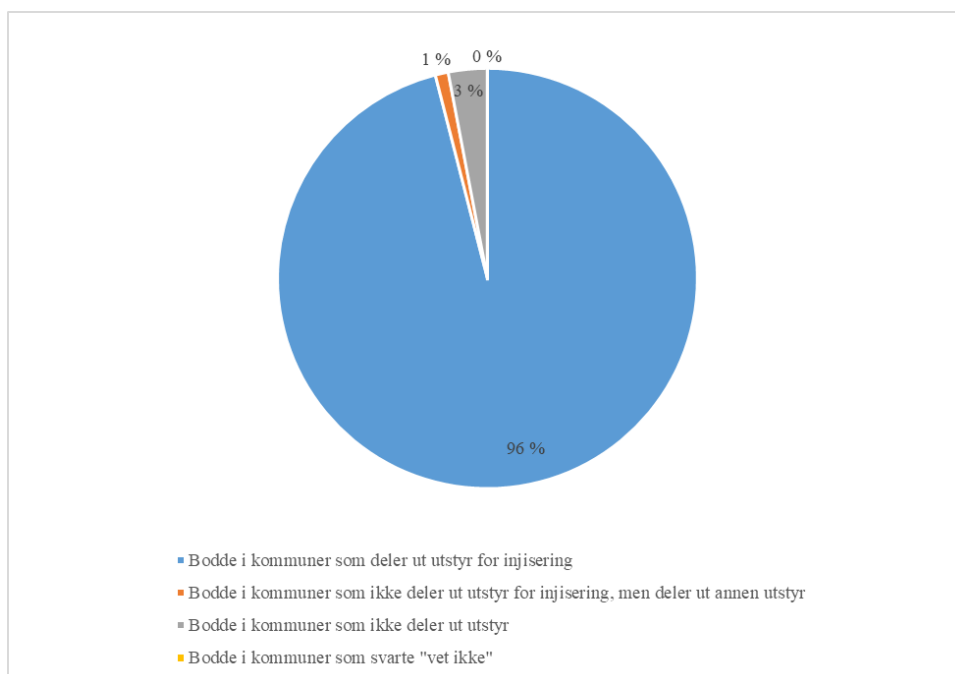
Totalt antall sprøyter/spisser som er delt ut er 3,8 millioner, som er noe høyere enn resultatet fra de tidligere undersøkelsene. De fleste kommunene deler ut spisser med forskjellige størrelser. I tillegg til utdeling av sprøyter deles det i 85 kommuner også ut annet utstyr til bruk ved injisering; 80 kommuner delte ut sprit-tørk for desinfisering av stikkstedet, 74 kommuner delte ut pumper, 57 kommuner delte ut kokekar, 50 kommuner delte ut askorbinsyre, 46 kommuner delte ut filtreringsutstyr og 29 kommuner delte ut sterilisert vann/saltvann. I tillegg har det også blitt delt ut sprøytebokser, pucker, munnbind, bandasjemateriell/sårutstyr/bomull, antibiotika, håndsprit, staseslange, p-sprøyter, p-stav, hansker og vaksiner.

Det er flest lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie og oppsøkende helsetiltak/feltpleie som deler ut utstyr til bruk ved injisering av rusmidler. Andre som har delt ut er blant annet apotek, ulike botilbud og ROP-team. Se figur 3 for hvem som deler ut utstyr, fordelt på kommuner over/under 20 000 innbyggere.

Figur 3. Store og små kommuner etter hvem som deler ut utstyr. Prosent.

I perioden 2017-2021 var det ifølge Folkehelseinstituttet (FHI) 1387 narkotikautløste dødsfall i Norge⁴. For 2021 er det registrert 241 narkotikautløste dødsfall, som er en nedgang på 27% fra 2020. 200 av disse skjedde i kommuner som svarte på undersøkelsen, og 96% av personene som døde bodde i kommuner som delte ut utstyr for injisering. Dette understreker at utstyrsutdeling treffer generelt der behovet er størst. Men samtidig ser vi at det også er rusproblematikk i kommuner som ikke deler ut utstyr. Se figur 4.

Figur 4. Prosent av narkotikautløste dødsfall 2021 (N=200) etter bostedskommunens utstyrsutdeling.

⁴⁴ [Narkotikautløste dødsfall 2021 - FHI](#)

Retur av brukt utstyr

96 kommuner har etablert en ordning for retur av brukt utstyr, av disse deler 90 ut utstyr for injisering. Hovedsakelig bruker kommunene bøtter/pucker, men også andre type beholdere blir brukt. Av de 116 kommunene som deler ut utstyr for injisering er det 20 kommuner som ikke har returordning for brukt utstyr, og 6 kommuner vet ikke om det eksisterer en returordning. De fleste kommuner som deler ut utstyr for skadereduksjon har en returordning, med unntak av 9 kommuner (Gjesdal, Holmestrand, Kinn, Kongsberg, Nord-Odal, Skien, Sola, Stange og Vefsn).

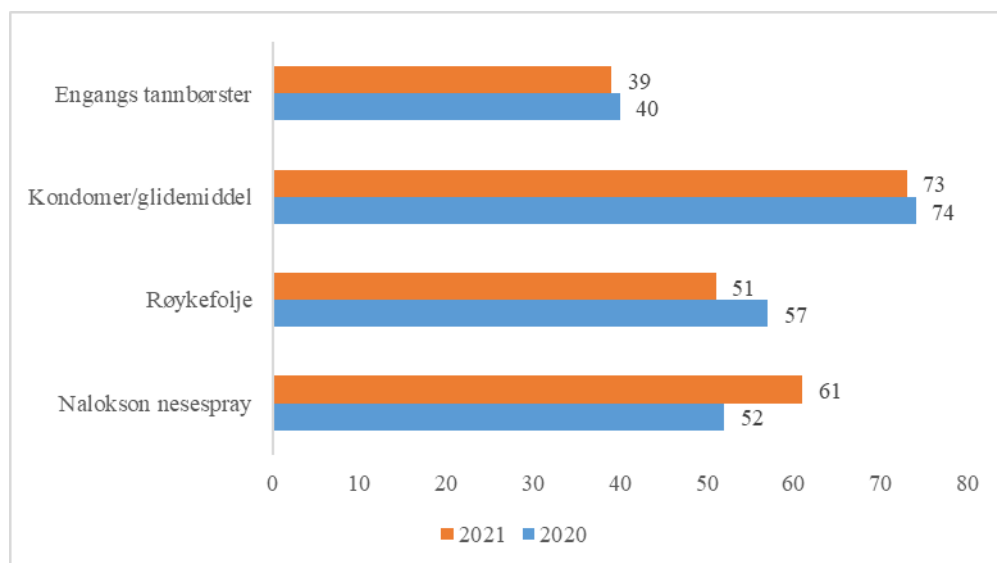
Utdeling av annet utstyr

I tillegg til spørsmål om kommunene har delt ut utstyr for injisering, ble de spurt om det deles ut røykefolie, nalokson neseppray, kondomer/glidemiddel og engangs tannbørster (se tabell 1). Totalt har 85 kommuner delt ut annet utstyr, enn utstyr for injisering, hvorav 61 kommuner har delt ut nalokson neseppray. Det er en økning fra 23 % i 2020 til 28 % i 2021. I de fleste kommunene er det lavterskel helsetiltak eller stasjonær feltpleie som deler ut annet utstyr.

Tabell 1 Antall kommuner etter utdeling av utstyr og størrelse

Annen utstyr	Kommuner 20000 innbygger og over	Kommuner under 20000 innbygger	Totalsum
Nalokson neseppray	42	19	61
Røykefolje	37	14	51
Kondomer/glidemiddel	39	34	73
Engangs tannbørster	29	10	39

I figur 5 fremgår utviklingen i utdeling av nalokson neseppray, røykefolie, kondomer/glidemiddel og engangs tannbørster i perioden 2020-2021. For detaljert oversikt over utdeling på kommunenivå se vedlegg 1.

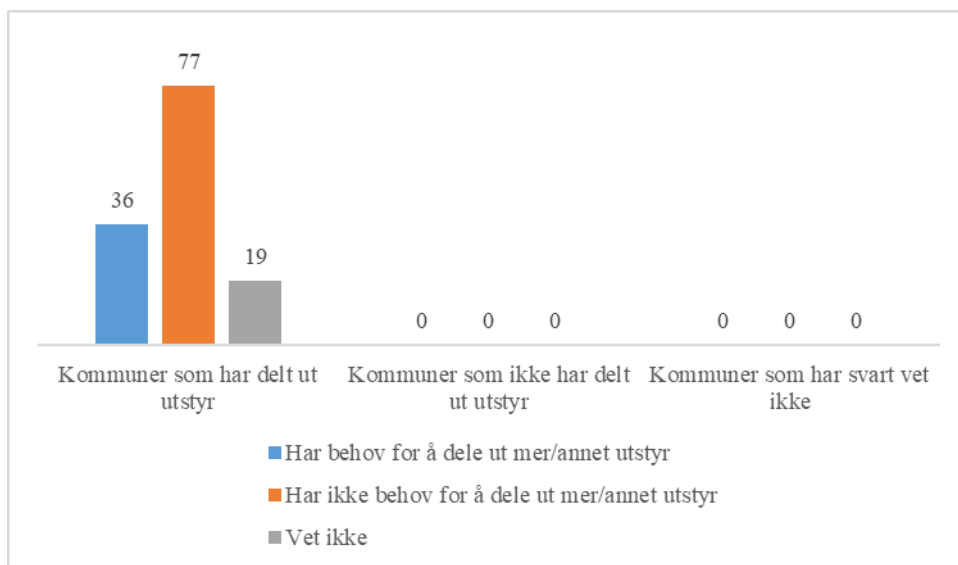

Figur 5. Utvikling antall kommuner som har delt ut nalokson neseppray, røykefolie, kondomer/glidemiddel og engangs tannbørster over tid.

Behov for å dele ut mer/annet utstyr

Årets undersøkelse viser at 27% av kommunene som deler ut utstyr har behov for å dele ut mer eller annet utstyr. Dette er en nedgang med 3% poeng fra fjorårets undersøkelse. Det er særlig utdeling av nalokson neseppray og injeksjonsutstyr kommunene ønsker å starte. I tillegg svarer noen kommuner at det er behov for flere utleveringssteder og mer utdeling av det utstyret de allerede deler ut. I all hovedsak ønsker disse kommunene å dele ut utstyr for injisering.

Ingen av de 82 kommunene som ikke deler ut utstyr og ingen av de 6 kommunene som har svart vet ikke har angitt at de har behov for å dele ut mer/annet utstyr. Se figur 6.

Figur 6. Antall kommuner som melder om behov for utdeling av utstyr.

Kommuner som ikke deler ut utstyr

82 kommuner svarte i undersøkelsen at de ikke deler ut utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk. 70% av disse har færre enn 5 000 innbyggere. Moss er den eneste kommune over 20 000 innbyggere som ikke deler ut utstyr. I tillegg har Kristiansand, Tromsø, Bodø, Molde, Lier, Færder, Eidsvoll, Kristiansund, Alta og Ås, innbygger tall over 20 000, men deltok ikke på årets undersøkelse. Se tabell 2.

15 kommuner som ikke deler ut utstyr har gitt utfyllende svar knyttet til spørsmål om utdeling. Flertallet svarer at det er behov for utdeling. Noen nevner også at det vil bli opprettet utdeling i løpet av de neste månedene.

Tabell 2 Er det behov for å dele ut utstyr? N=82

Folketall	Ja	Nei	Vet ikke
Under 2 000	1	23	3
2 000 - 4 999	5	22	3
5 000 - 9 999	6	11	0
10 000 - 19 999	2	1	4
20 000 - 49 999	0	0	0
Over 50 000	1	0	0
Totalsum	15	57	10

Undersøkelsen viser at det hovedsakelig er de mindre kommunene som ikke opplever å ha behov for utdeling av brukerutstyr. Brukerplan tall fra tidligere år viser at disse kommunene kun har et par brukere som injiserer, men samlet sett utgjør de en større gruppe⁵.

Ser vi på antall narkotikautløste dødsfall i 2021 finner vi 23 dødsfall fordelt på 11 kommuner som ikke delte ut utstyr i 2021.

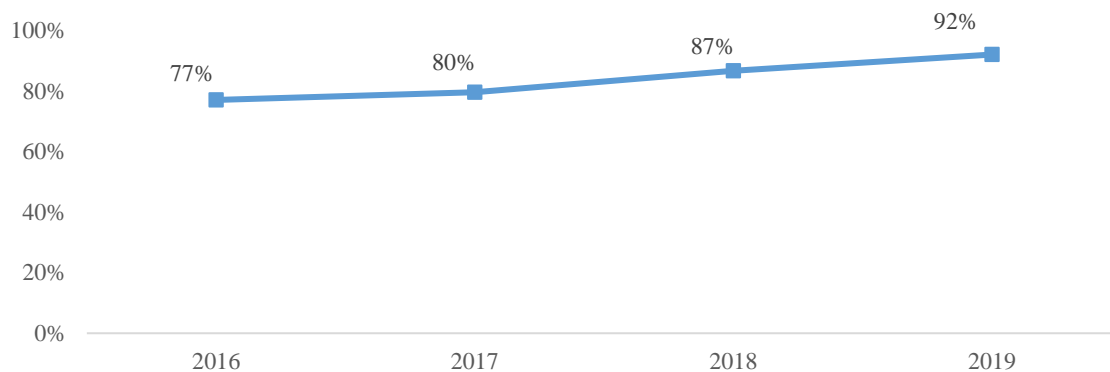
Veiledning og kunnskapsbehov

Av de 132 kommunene som har delt ut utstyr, er det 82 kommuner som svarer at de har gitt veiledning til om bruken av utstyret. Hovedsakelig gjelder dette veiledning knyttet til injisering, nalokson neseppray, prevensjon og røykefolie. 12 kommuner mener det gis mangelfull eller for lite veiledning, og gjelder i hovedsak bruk av injiseringsutstyr, nalokson neseppray og røykefolie. I tillegg svarer 6 kommuner at personalet som deler ut utstyr har for lite kunnskap om bruken av utstyret.

Økning i utdeling- og behov for utdeling

Resultatene fra de tre siste undersøkelsene viser en økning, både i antall kommuner som deler ut utstyr og antall som melder om behov for slik utdeling. Tall fra tidligere Brukerplan rapporter viser at det er flere kommuner med registrerte injiserende brukere som deler ut rent utstyr for injisering. I perioden har det vært registrert i underkant av 4000 injiserende brukere i kommunene som svarte på undersøkelsen. Andelen av disse som bor i en kommune som deler ut utstyr for injisering har økt med 15 prosentpoeng fra 77 % i 2016 til 92 % i 2019. Se figur 7.

⁵ [BrukerPlan - Helse Stavanger \(helse-stavanger.no\)](https://www.helse-stavanger.no)

Figur 7. Andel av injiserende brukere (Brukerplan) som bor i kommune som deler ut utstyr for injisering.

Utstyr som det ikke ble spurt om

13 kommuner har svart at de deler ut annet utstyr enn det som spesifikt er spurt om i undersøkelsen. Disse kommunene svarer at de deler ut håndsprit/antibac, munnbind, såpe, klær, sårutstyr, vitaminer, p-pille/stav, tannkrem og festlim til tannprotese, næringsdrikk, matposer, vaksiner og sprøytebokser.

Referanser

Amundsen, J (2021). *Narkotikautleste dødsfall 2021*. Tilgjengelig fra: [Narkotikautløste dødsfall 2021 - FHI](#) (Hentet: 01. november 2022).

Helsedirektoratet (2014). *Nasjonale overdosestrategi 2014–2017*.

Helsedirektoratet (2019). *Nasjonale overdosestrategi 2019–2022*.

Helse- og omsorgsdepartementet (2015). *Opptrappingsplan for rusfeltet 2016-2020*.

Helse Stavanger (2020). BrukerPlan årsrapport 2019.

Jones, L., Pickering, L., Sumnall, H., McVeigh, J., & Bellis, M. A. (2010). *Optimal provision of needle and syringe programmes for injecting drug users: A systematic review*. *International Journal of Drug Policy*, 21(5), 335-342.

Macneil, J., & Pauly, B. (2011). *Needle exchange as a safe haven in an unsafe world*. *Drug and Alcohol Review*, 30(1), 26-32.

Platt, L., Minozzi, S., Reed, J., Vickerman, P., Hagan, H., French, C. & Maher, L. (2017). *Needle syringe programmes and opioid substitution therapy for preventing hepatitis C transmission in people who inject drugs*. The Cochrane Library.

Wodak, A., & Cooney, A. (2005). *Effectiveness of sterile needle and syringe programmes*. *International Journal of Drug Policy*, 16, 31-

Oversikt over Figurer og tabeller

Figurer

Figur 1. Andel kommuner som har svart på undersøkelsen fra 2016-2021.....	3
Figur 2. Store og små kommuner etter om de deler ut utstyr. Prosent.	5
Figur 3. Store og små kommuner etter hvem som deler ut utstyr. Prosent.....	6
Figur 4. Prosent av narkotikautløste dødsfall 2021 (N=192) etter bostedskommunens utstyrsutdeling.	6
Figur 5. Utvikling antall kommuner som har delt ut nalokson neseppray, røykefolie, kondomer/glidemiddel og engangs tannbørster over tid.....	7
Figur 6. Antall kommuner som melder om behov for utdeling av utstyr.	8
Figur 7. Andel av injiserende brukere (Brukerplan) som bor i kommune som deler ut utstyr for injisering.	10

Tabeller

Tabell 1 Antall kommuner etter utdeling av utstyr og størrelse	7
Tabell 2 Er det behov for å dele ut utstyr? N=82	9

Vedlegg 1: Kommunetabeller

Kommuner som deler ut utstyr for injisering (116 kommuner)

Kommunenavn	Folketall	Totalt antall spisser/kanalyer utdelt siste året (ca)	Antall narkotikautløste dødsfall 2021
Alver	29593	400	Mangler data
Arendal	45509	35 000	2
Asker	96088	11700	2
Askøy	29816	10000	1
Aure	3384	100	Mangler data
Averøy	5828	5	Mangler data
Bamble	14056	5000	1
Bergen	286930	550000	22
Berlevåg	906	Ikke oppgitt	Mangler data
Bjørnafjorden	25213	40000	1
Bremanger	3521	50	Mangler data
Bærum	128982	18700	5
Bø	2565	1000	Mangler data
Bømlo	12061	6000	Mangler data
Drammen	102302	19000	5
Drangedal	4093	9000	Mangler data
Elverum	21435	2650	1
Etnedal	1256	600	Mangler data
Flekkefjord	9048	1800	2
Fredrikstad	83892	75000	5
Frogn	16084	Ikke oppgitt	Mangler data
Frøya	5265	7500	1
Gjesdal	12131	Ikke oppgitt	Mangler data
Gjøvik	30267	16 000	Mangler data
Grimstad	24017	21000	2
Halden	31444	14000	4
Hamar	31999	Ikke oppgitt	1
Hammerfest	11274	12500	Mangler data
Harstad	24804	6000	1
Haugesund	37444	74160	4
Holmestrand	25681	4820	Mangler data
Horten	27502	47640	Mangler data
Hustadvika	13287	650	1

Hå	19296	500	3
Indre Fosen	9899	Ikke oppgitt	Mangler data
Indre Østfold	45608	4000	1
Jevnaker	6908	Ikke oppgitt	Mangler data
Karlsøy	2179	20	Mangler data
Karmøy	42541	373100	3
Kinn	17131	Ikke oppgitt	Mangler data
Klepp	20163	1640	Mangler data
Kongsberg	27879	8000	Mangler data
Kongsvinger	17949	8090	1
Kragerø	10351	12000	1
Kvinnherad	13017	5000	Mangler data
Kvæfjord	2789	30	Mangler data
Larvik	47777	6500	2
Levanger	20171	9300	1
Lillehammer	28440	Ikke oppgitt	Mangler data
Lillesand	11279	100	Mangler data
Lillestrøm	89095	20000	Mangler data
Lindesnes	23147	6500	1
Lyngdal	10480	820	Mangler data
Lørenskog	44693	15 000	2
Løten	7715	4000	Mangler data
Malvik	14425	100	Mangler data
Namsos	15001	5200	Mangler data
Narvik	21530	200	Mangler data
Nes	23898	1200	Mangler data
Nesodden	19939	3000	Mangler data
Nittedal	24947	50	Mangler data
Nome	6494	15	1
Nord-Odal	5016	800	Mangler data
Nordkapp	2947	200	Mangler data
Nordre Follo	61032	4500	5
Nordreisa	4746	300	1
Notodden	13029	Ikke oppgitt	Mangler data
Oslo	699827	1500000	46
Porsgrunn	36624	10420	1
Rana	26092	15 000	Mangler data
Ringerike	31011	Ikke oppgitt	1
Ringsaker	35073	100	2

Rælingen	19024	2500	1
Råde	7633	1000	Mangler data
Saltdal	4617	2233	Mangler data
Sandefjord	64943	46 000	4
Sandnes	81305	75876	2
Sarpsborg	58182	59000	8
Sauda	4525	Ikke oppgitt	Mangler data
Sel	5531	7663	Mangler data
Senja	14738	240	1
Sørreisa	3414	240	Mangler data
Skien	55513	2000	7
Sola	27568	Ikke oppgitt	Mangler data
Sortland	10468	3000	1
Stange	21156	Ikke oppgitt	1
Stavanger	144699	130000	9
Steigen	2591	91	Mangler data
Steinkjer	24004	10479	Mangler data
Stjørdal	24287	Ikke oppgitt	1
Stord	18919	20000	Mangler data
Strand	13268	9560	1
Sula	9547	Ikke oppgitt	1
Sveio	5775	20	Mangler data
Sykkylven	7558	1150	2
Sørfold	1869	50	Mangler data
Sør-Odal	7978	Ikke oppgitt	Mangler data
Trondheim	210496	220490	8
Trysil	6603	700	Mangler data
Tysnes	2883	Ikke oppgitt	Mangler data
Tønsberg	57794	128890	6
Ullensaker	41565	150	2
Ullensvang	10903	20 000	Mangler data
Ulstein	8557	100	Mangler data
Vefsn	13233	4000	Mangler data
Vennesla	15123	Ikke oppgitt	1
Verdal	14955	Ikke oppgitt	Mangler data
Vestby	18699	1000	Mangler data
Vestre Toten	13572	400	1
Vestvågøy	11566	Ikke oppgitt	Mangler data
Volda	10809	6000	Mangler data

Ørland	10371	2	Mangler data
Øvre Eiker	20015	9000	1
Øygarden	39032	Ikke oppgitt	Mangler data
Ålesund	67114	15340	1
Åsnes	7211	Ikke oppgitt	Mangler data
Total	3977428	3783134	192

Fylkesfordelte oversikt over utdeling antall spisser:

Fylke	Total antall spisser/kanayler utdelt siste året (ca)
Agder	65220
Innlandet	41003
Møre og Romsdal	23345
Nordland	25574
Oslo	1500000
Rogaland	664836
Troms og Finmark	19530
Trøndelag	253071
Vestfold og Telemark	272285
Vestland	651470
Viken	266800
Total	3783134

Kommuner som ikke har delt ut utstyr for skadereduksjon (82 kommuner):

Kommunenavn	Folketall	Antall narkotikautløste dødsfall 2021	Vurderes å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr?
Askvoll	2951	Mangler data	Nei
Aukra	3518	Mangler data	Ja
Aurland	1766	Mangler data	Vet ikke
Austrheim	2889	Mangler data	Vet ikke
Bardu	3993	Mangler data	Vet ikke
Bjerkreim	2789	Mangler data	Nei
Bokn	855	Mangler data	Nei
Bygland	1134	Mangler data	Nei
Båtsfjord	2165	Mangler data	Nei
Dønna	1369	Mangler data	Nei
Eidfjord	915	Mangler data	Nei
Engerdal	1253	Mangler data	Nei
Etne	4043	Mangler data	Nei

Fedje	502	Mangler data	Nei
Fjaler	2901	Mangler data	Nei
Flesberg	2720	Mangler data	Nei
Folldal	1530	Mangler data	Nei
Froland	6098	Mangler data	Nei
Fyresdal	1198	Mangler data	Nei
Gamvik	1057	Mangler data	Nei
Gjemnes	2669	Mangler data	Nei
Gjerdrum	6989	Mangler data	Nei
Gratangen	1070	Mangler data	Vet ikke
Gulen	2230	Mangler data	Nei
Hareid	5126	Mangler data	Nei
Hattfjelldal	1273	Mangler data	Ja
Herøy (Nordl.)	1825	Mangler data	Nei
Hyllestad	1290	Mangler data	Nei
Inderøy	6794	Mangler data	Nei
Kvinesdal	5883	Mangler data	Ja
Kvitsøy	523	Mangler data	Nei
Leirfjord	2257	Mangler data	Nei
Lesja	1986	Mangler data	Nei
Loppa	859	Mangler data	Vet ikke
Marker	3578	Mangler data	Vet ikke
Midtre Gauldal	6120	Mangler data	Nei
Modalen	378	Mangler data	Nei
Modum	14273	Mangler data	Vet ikke
Krødsherad	2189	Mangler data	Nei
Moskenes	982	Mangler data	Nei
Moss	50290	4	Ja
Målselv	6599	Mangler data	Ja
Nannestad	15074	Mangler data	Ja
Nesbyen	3273	1	Ja
Nesna	1698	Mangler data	Nei
Nore og Uvdal	2455	Mangler data	Nei
Nærøysund	9732	Mangler data	Nei
Oppdal	7066	1	Nei
Orkland	18502	Mangler data	Ja
Os	1855	Mangler data	Nei
Overhalla	3817	Mangler data	Nei
Rakkestad	8312	Mangler data	Vet ikke

Randaberg	11454	Mangler data	Vet ikke
Rindal	1980	Mangler data	Nei
Rollag	1370	Mangler data	Nei
Røros	5572	Mangler data	Ja
Salangen	2087	Mangler data	Nei
Samnanger	2501	Mangler data	Nei
Selbu	4090	Mangler data	Nei
Seljord	2889	Mangler data	Ja
Sigdal	3492	Mangler data	Nei
Snåase - Snåsa	2033	Mangler data	Nei
Sogndal	12097	Mangler data	Vet ikke
Sokndal	3281	Mangler data	Ja
Solund	768	Mangler data	Nei
Storfjord	1836	Mangler data	Nei
Stryn	7207	Mangler data	Nei
Sunnidal	6932	Mangler data	Nei
Sør-Varanger	9925	Mangler data	Ja
Tjeldsund	4201	Mangler data	Nei
Tvedestrand	6115	Mangler data	Nei
Ulvik	1051	Mangler data	Nei
Vadsø	5568	Mangler data	Ja
Vaksdal	3867	Mangler data	Nei
Vevelstad	462	Mangler data	Nei
Vik	2560	Mangler data	Ja
Vindafjord	8775	Mangler data	Nei
Vinje	3755	Mangler data	Nei
Østre Toten	14827	Mangler data	Nei
Åfjord	4252	Mangler data	Nei
Ål	4650	Mangler data	Nei
Årdal	5204	Mangler data	Ja
Total	387414	6	

Kommuner som har svart vet ikke på spørsmål om de deler ut utstyr for skadereduksjon (8 kommuner)

Kommunenavn	Folketall	Antall narkotikautløste dødsfall 2021	Vurderes å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr?
Aurskog-Høland	17754	Mangler data	Ja
Holtålen	1953	Mangler data	Vet ikke
Midt-Telemark	10539	Mangler data	Vet ikke
Skiptvet	3846	Mangler data	Nei
Sunnfjord	22116	Mangler data	Ja
Vang	1587	Mangler data	Vet ikke
Total	57795		

Kommuner som har svart at de deler ut røykfolie 2020-2021

Kommunenavn	Utdeling 2020	Utdeling 2021
Andøy	Ja	Mangler data
Arendal	Ja	Ja
Asker	Ja	Ja
Askøy	Nei	Ja
Austevoll	Ja	Nei
Bamble	Ja	Ja
Bergen	Ja	Ja
Bjørnafjorden	Nei	Ja
Bærum	Ja	Ja
Drammen	Ja	Ja
Eidsvoll	Ja	Mangler data
Elverum	Nei	Ja
Flekkefjord	Nei	Ja
Fredrikstad	Ja	Ja
Frogn	Ja	Nei
Gjesdal	Nei	Ja
Gjøvik	Ja	Ja
Grimstad	Ja	Ja
Halden	Ja	Ja
Harstad	Nei	Ja
Haugesund	Ja	Ja
Holmestrand	Nei	Ja
Horten	Ja	Ja
Karmøy	Ja	Ja
Kongsberg	Ja	Ja
Kongsvinger	Ja	Ja
Kristiansand	Ja	Mangler data

Kristiansund	Ja	Mangler data
Larvik	Ja	Ja
Levanger	Nei	Ja
Lillehammer	Nei	Ja
Lillestrøm	Ja	Ja
Lindesnes	Ja	Ja
Lørenskog	Ja	Ja
Løten	Nei	Ja
Modum	Ja	Nei
Nittedal	Ja	Ja
Nord-Fron	Ja	Mangler data
Nordre Follo	Ja	Ja
Nordreisa	Ja	Ja
Oslo	Ja	Ja
Osterøy	Ja	Mangler data
Porsgrunn	Ja	Ja
Rana	Ja	Nei
Rendalen	Ja	Mangler data
Ringerike	Ja	Nei
Ringsaker	Ja	Nei
Rælingen	Ja	Ja
Sandefjord	Ja	Ja
Sandnes	Nei	Ja
Sarpsborg	Ja	Nei
Sel	Ja	Ja
Skien	Ja	Nei
Stavanger	Ja	Ja
Sula	Nei	Ja
Sunnfjord	Ja	Nei
Søndre Land	Ja	Mangler data
Sør-Odal	Ja	Ja
Time	Ja	Mangler data
Tromsø	Ja	Mangler data
Trondheim	Ja	Ja
Trysil	Ja	Ja
Tønsberg	Ja	Ja
Ullensaker	Ja	Ja
Ullensvang	Nei	Ja
Verdal	Ja	Ja

Vestby	Ja	Ja
Vestvågøy	Ja	Nei
Øvre Eiker	Ja	Ja
Øygarden	Nei	Ja
Ålesund	Nei	Ja
Ås	Ja	Mangler data

Vedlegg 2: Spørsmålsliste

Utdeling av utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk - kommuneundersøkelse

*Må fylles ut

1.

Navn *

Kontaktinformasjon

2.

Telefonnummer *

Kontaktinformasjon

3.

E-postadresse *

Kontaktinformasjon

4.

Stilling/arbeidssted *

5.

Kommunenavn *

6.

Dersom utdelingen dekker flere kommuner.
Hvilke andre kommuner gjelder ordningen for?

7.

Er det delt ut utstyr for skadereduksjon i kommunen i 2019 (utstyr for injisering eller røyking av rusmidler, Nalokson neseppray, kondomer/glidemiddel eller engangs tannbørster). *

Markér bare én oval.

- Ja, kommunen deler ut utstyr
- Ja, private/frivillige organisasjoner deler ut utstyr
- Nei *Hopp til spørsmål 10.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 10.*

A

8. **Vurderes det å være behov for å kunne dele ut mer/annet utstyr enn det som deles ut i dag? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 12.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 12.*

A del 2

9. **Hva slags utstyr? ***

Hopp til spørsmål 12.

B

10. **Vurderes det å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 36.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 36.*

B del 2

11. **Hva slags utstyr? ***

Hopp til spørsmål 36.

C

12. **Er det etablert ordninger for retur av brukt utstyr? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 14.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 14.*

C del 2

13. Gjelder returordning i form av ... *

Merk av for alt som passer

- pucker
- bøtter for retur
- Andre: _____

D

14. Er det delt ut utstyr til bruk ved injisering av rusmidler? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 21.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 21.*

E

15. Er det delt ut spisser/kanyler? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 19.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 19.*

E del 2

16. Antall ulike spiss-størrelser utdelt siste året *

17. Totalt antall spisser/kanyler utdelt siste året (ca) *

18. **Er det delt ut annet utstyr til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 20.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 20.*

F

19. **Hvilket annet utstyr (foruten spisser/kanyler) blir utdelt til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Merk av for alt som passer

- Pumper
- Kokekar
- (Askorbin)syre
- Filtreringsutstyr
- Sterilisert vann/saltvann
- Sprit-tørk (for desifisering av stikksted)
- Andre: _____

G

20. **Hvem har delt ut utstyret til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Sprøyteautomater
- Legevakt
- Andre: _____

H

21. **Er det delt ut nalokson nes spray? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 23.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 23.*

H del 2

22.

Hvem har delt ut nalokson nesespray? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

I

23.

Er det delt ut utstyr for røyking av heroin (røykefolie) *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 25.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 25.*

I del 2

24.

Hvem har delt ut utstyret for røyking av heroin (røykefolie) ? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

J

25.

Er det delt ut kondomer og/eller glidemiddel? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 27.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 27.*

J del 2

26.

Hvem har delt ut kondomer og/eller glidemiddel? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

K

27.

Er det delt ut engangs tannbørster? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 29.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 29.*

K del 2

28.

Hvem har delt ut engangs tannbørster? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

L

29.

Er det gitt veiledning til brukerne om bruk av utstyret i forbindelse med utdelingen? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 31.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 31.*

L del 2

30.

Veiledning til bruk av hvilket utstyr? *

M

31. **Gis det mangelfull/for lite veiledning til brukerne om bruk av utstyret? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 33.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 33.*

M del 2

32. **Mangelfull/for lite veiledning i bruk av hvilket utstyr? ***

N

33. **Har de som deler ut utstyr, mangelfull kunnskap om bruk av utstyret? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 35.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 35.*

N del 2

34. **Mangelfull kunnskap om bruk av hvilket utstyr? ***

O

35. **Hvordan har kommunen skaffet skadereduksjonsutstyret? ***

Merk av for alt som passer

- Innkjøp gjennom sentral kommunal innkjøpsordning
- Innkjøp fra spesialfirma i Norge
- Innkjøp fra spesialfirma utenlands
- Andre: _____

P

36.

Er det delt ut annet skadereduksjonsutstyr enn det som er nevnt i denne undersøkelsen *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 38.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 38.*

P del 2

37.

Hvilket annet skadereduksjonsutstyr er utdelt (foruten det som er nevnt i denne undersøkelsen)? *

P

38.

Evt. andre kommentar angående denne undersøkelsen

Vedlegg 3: Brev fra Helsedirektoratet

Returadresse: Helsedirektoratet, Pb. 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo, Norge

Mottakers navn vil bli flettet inn ved ekspedering.
Evt. kontaktpersons navn vil også bli flettet inn her.

Deres ref.:
Vår ref.: 18/9390-1
Saksbehandler: Svein Høegh Henriksen
Dato: 17.04.2018

Til Fylkesmannen.

Helsedirektoratet gir i vedlagte brev til landets kommuner retningslinjer for nødvendig smittevernhjelp for å forebygge smitte med blodbårne sykdommer. Vi ber fylkesmennene videreformidle brevet til kommunene.

Helsedirektoratet viser til lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-4 Fylkesmannens oppgaver. Vi ber embetene følge med på om forebygging av blodsmitte er en del av planen for kommunenes helse- og omsorgstjeneste og om det er etablert tiltak som gjør brukerstyr enkelt og gratis tilgjengelig for injiserende stoffmisbrukere som bor eller oppholder seg i kommunen.

Kommuners plikt til å forebygge smitte med blodbårne sykdommer

En rekke smittsomme sykdommer kan overføres mellom mennesker med blod og blodprodukter. De mest kjente er hiv, hepatitt B og C.

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementet "Nasjonal strategi for arbeidet mot virale leverbetennelser (hepatitt)". Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Mål 3.3 lyder slik: "Innen 2030 stanse epidemiene av aids, tuberkulose, malaria og neglisjerte tropiske sykdommer samt bekjempe hepatitt, vannbårne og andre smittsomme sykdommer".

Etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-1 om kommunens oppgaver står det:

"Kommunen skal sørge for at alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen med hensyn til smittsom sykdom er sikret nødvendige forebyggende tiltak, undersøkelsesmuligheter, behandling..."

Helsedirektoratet gjennomførte i 2017 en undersøkelse <https://helse-stavanger.no/seksjon/KORFOR/Documents/Rapporter/publirapport%20Utstyrsundersøkelse%202016.pdf> som viste at en av fire personer som tar stoff med sprøyte er bosatt i kommuner som ikke har etablert noen ordning for å forebygge blodsmitte.

Helsedirektoratet anser at det følger av loven at alle landets kommuner skal ha ordninger som gjør brukerstyr for injeksjon gratis og enkelt tilgjengelig for alle injiserende stoffmisbrukere som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen.

Det er god vitenskapelig dokumentasjon for den smitteforebyggende effekten av å dele ut sterile sprøyter, kanyler og røykefolie. Tilgang til røykefolie bidrar til at inntak av heroin kan gjøres ved røyking i stedet for injeksjon. Dette minimerer faren for blodbårne smitte og for overdoser, jfr. pågående SWITCH-kampanje: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk->

Helsedirektoratet

Avdeling kommunale helse- og omsorgstjenester

Svein Høegh Henriksen, tlf.: +4724163872

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

[helse-og-rus/overdose-veiviser-i-lokalt-forebyggende-arbeid](#) Helsedirektoratet anser tiltakene beskrevet over som et minimum for å oppfylle kravet i smittevernloven § 7-1.

I tillegg anbefaler Helsedirektoratet at det deles ut kokekar, filtre, våtservietter med desinfeksjonssprit ("swabs"), sterilt vann og askorbinsyre, blant annet for å forebygge bakterielle infeksjoner ved injeksjon.

Kommunene skal i tillegg til brukerutstyr tilby informasjon om smitteforebyggende tiltak, muligheter for vaksinasjon, diagnostikk og behandling. Alle landets kommuner skal tilby diagnostikk for hiv og hepatitt B og C. Injisierende stoffmisbrukere skal tilbys gratis vaksine med hepatitt B dersom de ikke er smittet. Alle personer smittet med hepatitt C og hiv-infeksjon skal tilbys henvisning til behandling.

Flere kommuner deler også ut, sammen med brukerutstyr, nasal nalokson for å forebygge overdosedødsfall. I regi av Nasjonal overdosestrategi, utplasseres for tiden gradvis nalokson i de av landets kommuner som har overdoseutfordringer. Kommunene blir tilskrevet om slikt tilbud.

Kommunene kan velge å organisere utdelingen av brukerutstyr på ulike måter. I mange byer er det etablert egne lavterskel helsetiltak (sprøytebuss, feltpleie, varmestuer osv). Mindre kommuner har organisert utdeling gjennom utekontakt, apotek, legekontorer osv. Noen kommuner har avtale med frivillige organisasjoner om utdeling av brukerutstyr.

Interkommunale ordninger er også mulig så lenge tilbudet er praktisk enkelt tilgjengelig for brukerne.

Helsedirektoratet viser til smittevernloven § 6-1 andre og tredje ledd om rett til smittevernhjelp:

"Den som det etter en faglig vurdering er grunn til å anta er i fare for å bli smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom har rett til nødvendig smittevernhjelp i form av vaksinasjon, informasjon og annen nødvendig forebyggende hjelp. En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har rett til medisinsk vurdering og utredning (diagnostikk), behandling, pleie og annen nødvendig smittevernhjelp. Smittevernhjelp som nevnt i dette leddet kan ikke nektes med den begrunnelse at det ikke er dekning for utgiftene på vedtatte budsjetter.

Den som søker smittevernhjelp kan påklage avgjørelsen til fylkesmannen i fylket hvor han/hun mener feil er begått. Slik klagerett har også pårørende."

Helsedirektoratet anser smittevernhjelp som nevnt over ikke kan nektes på grunn av manglende dekning på vedtatte budsjetter. Direktoratet har bedt fylkesmennene om å følge med på om utdeling av nødvendig brukerutstyr er en del av planen for kommunens helse- og omsorgstjeneste, jf. smittevernloven § 7-1 tredje ledd og at det er etablert tiltak som gjør brukerutstyr enkelt og gratis tilgjengelig.

Vennlig hilsen

Johan Georg Røstad Torgersen e.f.
Direktør

Per Magne Mikaelson
Avdelingsdirektør

Her kommer godkjenningsteksten når dokumentet er godkjent, og blir ekspedert

Kopi:

FOLKEHELSEINSTITUTTET
Helse- og omsorgsdepartementet
HIVNORGE
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
KS
PROLAR NETT - NASJONALT FORBUND FOR
FOLK I LAR
STATENS HELSETILSYN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Fylkesmannen i Finnmark		Statens hus	9815 VADSØ
Fylkesmannen i Hedmark		Postboks 4034	2306 HAMAR
Fylkesmannen i Hordaland		Postboks 7310	5020 BERGEN
FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL		Postboks 2520	6404 MOLDE
Fylkesmannen i Nordland		Moloveien 10	8002 BODØ
Fylkesmannen i Oppland		Postboks 987	2626 LILLEHAMMER
FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS		Postboks 8111 Dep.	0032 OSLO
Fylkesmannen i Rogaland		Postboks 59 Sentrum	4001 STAVANGER
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane		Njøsvegen 2	6863 LEIKANGER
Fylkesmannen i Telemark		Postboks 2603	3702 SKIEN
FYLKESMANNEN I TROMS		Postboks 6105	9291 TROMSØ
FYLKESMANNEN I TRØNDELAG		Postboks 2600	7734 STEINKJER
Fylkesmannen i Vestfold		Postboks 2076	3103 TØNSBERG
Fylkesmannen i Østfold		Postboks 325	1502 MOSS